

Literatuur en lezer

Noteer op een apart antwoordblad je naam, klas en de datum.

Deze toets bestaat uit vijf vragen. Bij de vragen 4 en 5 hoort een tekst die je eerst moet lezen om de vragen goed te kunnen beantwoorden.

Je kunt in totaal 18 punten voor deze toets halen, ofwel een cijfer van 1 t/m 10. Bij elke vraag staat tussen haakjes het maximum aantal te behalen punten vermeld. Bij 10 punten heb je een 6.

Als er gevraagd wordt naar een citaat, neem het dan letterlijk uit de tekst over. Vermeld tussen haakjes de regelnummers. Een lang citaat (enkele zinnen of regels) mag je verkort weergeven door alleen de eerste en laatste drie of vier woorden te citeren, bijvoorbeeld: "Deze mensen verdienen ... huizen buiten de stad."

1 (1) Welke van de volgende beweringen is of zijn juist?

- I "En zij leefden nog lang en gelukkig" als einde van een sprookje is een voorbeeld van een gesloten einde.
  - II Bij een open einde weet je niet hoe het verhaal is afgelopen.
- A alleen I is juist
  - B alleen II is juist
  - C zowel I als II is juist

2 Op de achterflap van Jan Siebelink, *Knielen op een bed violen* staat:

‘Ik ben altijd bang geweest om het complete verhaal te vertellen: het geleidelijke maar onstuitbare afglijden van een zachtaardig maar in zijn jeugd verwond man – vluchtend in het zwartste calvinisme – en het verdriet dat hij in zijn naaste omgeving veroorzaakt. Het is ook het verhaal van een grote liefde. Een man en een vrouw: de een wil overleven in het hiernamaals, de ander in het nu.’ (Uit een brief van de auteur aan zijn uitgever.)

Bekroond met de AKO Literatuurprijs 2005:

‘Ontroerend en aangrijpend eerlijk. Het grijpt je bij de keel en laat je onthutst achter.’ (Juryrapport)

‘Ik heb nog nooit in het Nederlands een roman gelezen die zo zuiver en ook zo goed geschreven is.’ (*Vrij Nederland*)

a (2) Leg met verwijzingen naar bovenstaande teksten duidelijk uit welke drie lezersverwachtingen jij over dit boek hebt.

b (1) De teksten op de achterflap (omslag) van *Knielen op een bed violen*, kunnen lezersverwachtingen oproepen. Noem twee verschillende eigenschappen van een boek die voor je het boek gaat lezen ook verwachtingen oproepen.

3 (2) Op welke vijf manieren kunnen voor jou als lezer open plekken worden veroorzaakt?

- 4 Lees eerst onderstaand fragment uit Gerard Reve, *De vierde man*. Beantwoord daarna de vragen a t/m f.
Het fragment begint als de ik-figuur ontwaakt, nadat hij de nacht heeft doorgebracht met Christine, die hij bij een lezing de avond daarvoor heeft leren kennen.

Ik was bijna weder weggesoed, toen Christine met een dienblad binnenkwam, waarop een groot bord met twee gebakken eieren en ham, toastjes, een grote kop pikzwarte koffie en een keurig opgerold servetje in een zilveren servetring. Neen, er stond geen *G.R.* in, in die ring, maar dat
5 was dan ook het enige wat er ontbrak...

‘Er is meer, hoor. Er is veel meer koffie,’ verzekerde ze me, ‘maar die moet ik beneden warm houden.’

‘Wat een weelde. Wat een verwennerij,’ kraaide ik, terwijl ik, rechtop gezeten, haar het blad op mijn schoot liet zetten en haar op haar
10 mond kuste. ‘Ik ben nooit veel gewend geweest, moet je weten. Mijn beide ouders stierven toen ik nog zeer jong was. Mijn enige broertje werd als slaaf naar Marokko verkocht, en ik kwam bij een oude oom, die aldoor hoestte...’
Volslagen mythologisch gelul als het mocht zijn, Christine was er duidelijk door aangedaan: echt gevoel en een hart, dat vond je alleen maar bij een
15 vrouw, zo was het toch...?

‘Eet dit eerst maar eens lekker op. Ik kom zo weer boven.’

Ik was net klaar met het ontbijt, toen ze weder binnenkwam en mijn van beneden medegenomen tas met reisbagage nederzette.

‘Nu niet langer luieren,’ zeide ik bestraffend. Ik zette het dienblad op
20 de vloer, kwam uit bed, en diepte uit mijn reistas wat schoon goed op, dat ik op het bed nedervlijde. ‘Overhemd... onderbroekje... sokjes...’ somde ik imbeciel op. ‘Ach, echt nette kleren heb ik niet. Het meeste is lompen. Maar wel schoon, alles, dat verzeker ik U. Ik ben altijd proper op lichaam en kleding geweest.’

25 Christine kon, in een kennelijke tweestrijd tussen discretie en nieuwsgierigheid, niet nalaten een zijdelingse blik op mijn plunje te werpen.

‘Zit je echt slecht in je kleren, Gerard?’ wilde ze weten. Terstond, om dit geen zinspeling op mijn welstand te doen gelijken, voegde ze er aan toe: ‘Een man koopt niet zo gemakkelijk kleren voor zichzelf. We kunnen
30 wel eens kijkend...’ besloot ze vaag.

Ik ging me wassen. ‘Kun je misschien wat overhemden gebruiken?’ riep Christine, terwijl ik onder de douche stond, om de hoek van de badkamerdeur. ‘Als ze toevallig jouw maat zijn... ik dacht haast van wel... Ze liggen maar in de kast,’ voegde ze er aan toe, daarmee het mogelijk
35 vernederende van het aanbod zoveel mogelijk afzwakkend.

‘Ik sla niets af,’ mompelde ik bij mijzelf. ‘Als het oorlog wordt, zit je zo weer zonder.’

‘Erg lief. Ja, natuurlijk schat. Maar je moet niet alles zo maar weggeven,’ balkte ik luid door de douchestraal terug. Er werden laden van
40 een commode opengetrokken. Zo zat het goed: het begon met een paar overhemden, en het eindigde met een zeiljacht, hoewel ik een beetje bang voor water was, maar daar hield ik natuurlijk mijn mond over...

Ik trok, uit de badkamer gekomen, mijn eigen schone spullen aan, maar Christine had een aantal keurig gestreken en opgemaakte witte

- 45 overhemden op het bed gelegd. Ze waren niet door een beroemde nicht in Parijs naar maat gemaakt, maar toch, dat kon zelfs ik nog zien, hemden uit een tamelijk deftig magazijn, van dunne, soepele katoen met ingeweven sierlijnen of meandermotieven.
- ‘Pas er eens één aan.’ Ik strekte voor alle zekerheid mijn nek tot een
- 50 vogelhals, en zoog mijn ademsappel naar binnen, maar ook zonder die hebzuchtige voorzorgen zat het eerste hemd mij ‘als gegoten’. Maar van wie waren ze, of waren ze geweest? Neen, hebben was hebben, en ik moest mijn nieuwsgierige mond houden...
- En nu begon ik te redeneren. Als men iemand zoiets gaf, dan gaf
- 55 men het hem op de valreep, bij zijn vertrek... Als het Christine haar bedoeling was geweest dat ik mij op dit moment blijvend bij haar vestigde en mij van nu af aan in haar holletje installeerde, dan was ze niet nu reeds met die overhemden te voorschijn gekomen, waar of niet...? Wie weet, zat ik hier heel goed, maar niet als ik nu, meteen, bleef plakken...
- 60 ‘Het staat je mooi,’ zeide Christine met overtuiging. ‘Het past helemaal bij je type.’ Was ik een type? Het moest haast wel, anders kreeg ik geen gedragen overhemden cadeau...

Uit: Gerard Reve, *De vierde man*.

- a** (1) In regel 31 t/m 53 van het fragment speelt een suggestie een belangrijke rol. Citeer uit dit tekstfragment een zin die het duidelijkst de suggestie weergeeft.
- b** (1) Leg in maximaal 30 woorden uit waarom deze suggestie een open plek is.
- c** (1) Leg in maximaal 30 woorden uit waarom de titel *De vierde man* op twee manieren een open plek is.
- d** (2) Leg in maximaal 75 woorden uit of het tekstgedeelte vanaf regel 54 (“En nu begon...”) aansluit bij de suggestie van vraag a.
- e** (1) Is “Ze waren niet door een beroemde nicht in Parijs naar maat gemaakt, maar toch, dat kon zelfs ik nog zien, ...” (r. 45-46) voor jou als lezer een open plek? Waarom wel/niet?
- f** (2) De passage “Christine was er duidelijk door aangedaan ... zo was het toch...?” (r. 13-15) bevat twee belangrijke open plekken. Leg met verwijzingen naar relevante passages of zinnen in het fragment uit welke dat zijn en welk effect ze op jou als lezer hebben.

5 Lees eerst onderstaande tekst van Neeltje Maria Min.

van deze plaats af kan ik alles horen.
ik hoor de tafel kraken onder het gewicht van borden.
ik hoor dat er kinderen worden geboren.
steeds hoor ik kinderen geboren worden.

- 5 de kamer vult zich met geluid.
ik hoor het roesten van het slot.
ik hoor het rotten van het fruit.
steeds hoor ik hoe het fruit verrot.

- ik kan alleen maar luisteren en zwijgen,
10 alleen maar luisteren naar wat mijn vader leest.
elk woord begint met dat onrustig hijgen.
ik ben er niet. ik ben er nooit geweest.

Uit: Neeltje Maria Min, *Voor wie ik liefde wil ik heten*.

- a** (1) Waaraan herken je wat voor soort tekst dit is?
- b** (2) Noteer vier belangrijke open plekken.
- c** (1) Leg uit wat bedoeld wordt met “ik ben er niet, ik ben er nooit geweest” (vs. 12).